

CUPRINS

Introducere	5
Capitolul 1 Capcana frumuseții	11
Capitolul 2 Frumusețea și exercitarea puterii	32
Capitolul 3 Frumusețe, perspectivă și publicitate	49
Capitolul 4 Frumusețe, grăsime și decor	75
Capitolul 5 Frumusețe, modă, bătrânețe	108
Capitolul 6 Boala frumuseții	134
Capitolul 7 Urâte și foarte frumoase	148
Capitolul 8 Enigma frumuseții	176
Capitolul 9 Cum ieșim din închisoare	193
Concluzii	213

INTRODUCERE

Când eram mică, nu voiam să mă căsătoresc, nici să am copii, voiam să fiu urâtă și să devin filosof. Ideea de a fi urâtă îmi venise dintr-o poveste pe care o citisem din bibliografia școlară, *Frumușica și Urâțica*, de Madame Leprince de Beaumont, care începea astfel: „A fost odată un domn care avea două fiice gemene, cărora le găsisse niște nume care li se potriveau perfect: pe prima, care era frumoasă, o numise Frumușica, iar pe cea de-a doua, care era urâtă, o numise Urâțica.“¹

Până la 12 ani, amândouă au fost ocupate cu studiul, până când mama lor a comis greșeala de a le introduce în societate: amândouă au început să fie interesate de baluri, vizite, haine, coafuri. Când au împlinit 15 ani, Frumușica „devenise atât de frumoasă, încât trezea admirația tuturor celor care o vedeau. Când mama o scotea în societate, toți cavalerii îi făceau curte: unul îi lăuda gura, altul

¹ Madame Leprince de Beaumont, *Belloccia e Bruttina*, în *Fiabe francesi della corte del Re Sole e del secolo XVIII*, traducere [din limba franceză (n.tr.)] de E. Giolitti cu colaborarea lui D. Valeri pentru traducerea versurilor, Einaudi, Torino, 1967.

ochii, unul silueta, altul mâinile delicate și, în timp ce se revărsau asupra ei toate aceste laude, nimeni nici măcar nu băga de seamă existența Urâțicii“.

E de la sine înțeles că Urâțica ajunsese să fie disperată și să înceteze să mai iasă. Odată, când rămăsese singură acasă, neștiind ce să facă, se duse în biblioteca tatălui ei. Acolo, luă prima carte care îi căzu în mână și la prima pagină la care o deschise citi o introducere care parcă era scrisă pentru ea, în care se spunea că majoritatea femeilor frumoase sunt teribil de proaste nu pentru că le-ar lipsi inteligența, ci pentru că uită să și-o cultive.

Toate femeile sunt vanitoase și își doresc să placă: o urâtă știe foarte bine că nu poată să placă doar datorită chipului ei și atunci încearcă să se facă observată prin caracter; este serioasă în studiu și reușește să fie interesantă în ciuda fizicului ei. Frumoasa, în schimb, nu are ce să demonstreze în public pentru a fi plăcută; vanitatea ei este satisfăcută și, pentru că nu stă să se gândească niciodată, nu se gândește că frumusețea nu durează mai mult de un anotimp; pe de altă parte, este atât de ocupată cu propriile-i veșminte și cu grija de a nu lipsi de la niciun eveniment monden, doar ca să fie admirată și să culeagă complimente, încât nu ar avea timp să-și cultive propria minte, nici chiar dacă ar considera că acest lucru ar fi necesar. Astfel, devine o proastă, absorbită în întregime de frivolități, zorzoane, spectacole și tot așa până la 30, la 40 de ani și chiar și după. Fata frumoasă, îmbătrânită, va rămâne proastă, în timp ce urâta va deveni simpatică și nimeni nu va putea să îi ia ceea ce a dobândit.

Citind aceste rânduri, Urâțica se hotărî să se pună pe studiu. Îi chemă pe dascăli și, în scurt timp, deveni o tânără învățată, capabilă să facă față conversațiilor cu cele mai inteligente persoane. Cele două gemene se căsătoriră

în aceeași zi: Frumușica luă de bărbat un prinț, Urâțica, pe unul dintre miniștrii prințului. Dar fericirea Frumușicii dură doar trei luni, căci prințul se plictisi destul de repede de ea, în timp ce sora ei, Urâțica, deveni cea mai fericită femeie din lume: soțul ei îi cerea sfatul în treburile lui și spunea la toată lumea că soția lui era pentru el cea mai bună prietenă din lume. Morala poveștii este că frumusețea exterioară este zgomotoasă și le face pe femei frivole și nefericite, distrăgându-le de la studiu și de la adevărata frumusețe, cea interioară.

Această poveste m-a convins că, dacă aș fi avut de ales, nu m-aș fi îngrijit de frumusețea exterioară, ci aș fi încercat să-mi cultiv doar inteligența. Mă născusem într-un sat unde, de îndată ce ieșeam pe strada principală, eram categorisite, evaluate și judecate și totuși eu creștusem fără să-mi dau seama că eram urmărită de toate privirile. Mergeam ca un băiat, mă îmbrăcam doar sport și nu-mi păsa cum îmi stătea părul, nu mă machiam sau o făceam foarte prost, îmi rodeam unghiile, eram obsedată de cărți și nu căutam să le fiu pe plac băieților.

Totuși, chiar dacă lumea exterioară îmi aproba dezinteresul față de ceea ce era judecat drept „futil“, pe de altă parte tot ea mă considera o exagerată: până la urmă, eram și eu tot fată și ar fi trebuit să mă îngrijesc, ca să nu par șleampătă. Mi se spusese că trebuie să aleg și eu alesesem, dar în același timp alegerea era imposibilă, căci era de neacceptat ca trupul meu să rămână neutru, eram oricum tot timpul ținta judecăților. Trupul meu nici măcar nu era doar al meu, era cumva simbolul clasei mele sociale, fructul educației, semnul civilizației.

Acest lucru făcea din mine o ciudată. Sesizam că planau în jur dubii chiar și cu privire la sexualitatea mea,

deoarece atunci când gustul personal, preferințele, vocația, daimonul nu se suprapun perfect cu genul care ți-a fost desemnat, morala comună se aprinde, semnalând că e ceva cu tine care bagă în criză ordinea socială.

Dacă Frumușica era exagerată pentru că era plină de vanitate și săracă la minte, eu eram exagerată pentru că nu-mi păsa de haine și de aspectul meu fizic. Eram la poli diferiți și oricum de netolerat. În plus, mă născusem cu un chip frumos și faptul că nu-mi păsa cum merg, cum mă îmbrac, cum îmi stă părul și cum arăt fizic depășea fără îndoială orice măsură și era semn clar de lene. Greutatea mea ajungea să fie mereu subiect de conversație; era o problemă pe care mă străduiam să nu o rezolv.

Gândul la propriul corp dădea viață în mine unor frici, unor sentimente de vinovăție și de inadecvare care în anii următori aveau să mă facă să mă simt inconfortabil ori de câte ori intram în vreo încăpere, ori de câte ori se uita cineva la mine, ori de câte ori mă trezeam cu câte un aparat de fotografiat ținut către mine. Cât de ușoară mi-ar fi fost viața dacă frumusețea mea nu ar fi trebuit să fie obiect de cunoaștere, dacă aș fi fost educată să am cu adevărat grijă de mine, fără să-mi consider corpul ca pe o povară pe care trebuia să o car după mine, ceva ce nu eram în stare să gestionez.

Această carte, însă, nu vorbește despre istoria mea, ci despre felul în care frumusețea a reprezentat și încă reprezintă un instrument de control asupra trupurilor, gândurilor și alegerilor de viață, îndeosebi ale femeilor, dar tot mai mult și ale bărbaților. Și despre cum corpurile neconforme, persoanele nonbinare și transgender sunt judecate ca niște monștri, ca fiind anormale și, deci, expulzate din societatea civilă. Voi descrie procesele sociale, politice,

culturale care stau la baza societății noastre și care au apărut aproape simultan între sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul secolului următor.

Mi s-a părut, totuși, important să îți spun ce a reprezentat pentru mine să fiu obligată la frumusețe și cum multe dintre alegerile mele de viață au luat naștere dintr-o poveste din 1757, citită într-o culegere școlară, care mi-a marcat imaginația și care probabil că a fost scrisă chiar cu scopul de a le induce fetelor ca mine disprețul față de celelalte și, în același timp, dorința de a fi ca ele.

Scopul acestei cărți este să povestesc cum a devenit frumusețea o obsesie, o boală, un mit intangibil. Când s-a întâmplat acest lucru? Din cauza cui? Din ce motiv?

În același timp, însă, trebuie să mă întreb, cum sugera cineva, dacă nu cumva pentru a ne elibera din închiisoarea frumuseții nu este poate necesar să încetăm să ne mai întrebăm ce este Frumosul în sine, să încetăm să-i mai cercetăm misterul. Să fie cu adevărat aceasta calea?